

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ ІМ. С. І. ЮРІЯ

*До 60-річчя
Західноукраїнського
національного університету*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць

ТЕРНОПІЛЬ
2025

Випуск 5

Володимир Горин

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ЦИФРОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПІДВИЩЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах стрімкої цифрової трансформації глобальної економіки принципово нового виміру для підприємств набуває питання доступності зовнішніх джерел фінансування. Теорія фінансового посередництва традиційно визначає інформаційну асиметрію між позичальником і кредитором головним чинником підвищення вартості та обмеження доступу до позикового капіталу. Однак, сьогодні цифрові технології перетворюють саму природу цієї асиметрії, формуючи нову архітектуру кредитних відносин.

Наукові дослідження впливу цифровізації на фінансові ринки і структуру капіталу доволі широкого представлені у сучасній науковій літературі. Так, на думку Л. Гриценко, Л. Захаркіної, О. Захаркіна та інших вчених, «синергетичне поєднання процесів цифровізації та комплексної розбудови системи транспарентності фінансів є дієвим засобом підвищення фінансової безпеки, зменшення інформаційних бар'єрів» [4]. Вивчаючи питання трансформації теорії структури капіталу під впливом цифровізації, І. Журавльова та М. С. Рахімов доходять висновку, що «цифровізація зменшує ризики, оптимізує WACC і адаптує класичні теорії до fintech-реалій» [5]. Попри зростання інтересу вчених до пізнання тематики впливу цифрових трансформацій на корпоративний сектор, питання ідентифікації конкретних цифрових детермінант доступності позикового капіталу в умовах українських реалій потребує постійної уваги.

В економічній науці інформаційну асиметрію у кредитних відносинах визначають однією із головних причин так званого «кредитного розриву», тобто систематичного недофінансування економічно обґрунтованих проєктів через нездатність кредитора об'єктивно оцінити кредитоспроможність позичальника. Цю ситуацію крізь призму несприятливого відбору та морального ризику описують класичні моделі Стігліца-Вайса [2] та Акерлофа [1]. Відповідно до них, наслідком інформаційної асиметрії у кредитних відносинах стає обмеження кредитування та зростання вартості кредитних ресурсів. Однак, цифровізація фінансових відносин докорінно змінює ситуацію, формуючи передумови для розширення доступності кредитування для різних категорій підприємств.

В сучасних умовах активного впровадження цифрових технологій операційна діяльність підприємства залишає масиви структурованих і неструктурованих даних, зокрема транзакційну історію, динаміку грошових потоків у платіжних системах, активність в електронній комерції, дані ERP-систем, закономірності поведінки у цифровому середовищі. Сукупність цих даних формує «цифровий слід» підприємства, який виступає принципово новим інформаційним ресурсом для кредитора. За допомогою алгоритмів машинного навчання та штучного інтелекту ці дані можуть бути трансформовані у комплексні скорингові моделі, які значно

точніше оцінюють реальний кредитний ризик підприємства порівняно з підходами, в основу яких покладено балансові показники та кредитна історія. Як зазначає О. Шишкіна, «використання IoT дає можливість збирати та аналізувати дані з різних джерел та пристроїв, які підключені до мережі Інтернет та приймати рішення щодо інвестування та кредитування й оцінювати ризики» [8]. Таким чином, цифрові технології мають значний потенціал для підвищення ефективності та зниження витрат фінансових установ.

Особливі перспективи впровадження цифрових технологій у кредитування відкриває перед малими і середніми підприємствами (МСП), які традиційно залишалися «непрозорими» для банків через відсутність аудиторської звітності, обмежену кредитну історію та нестачу ліквідного забезпечення. Вони завдяки цифровому сліду отримують можливість демонструвати кредитоспроможність через об'єктивні операційні дані, а не лише через стандартні фінансові форми. Це позитивно впливає на вартість позик, оскільки точніше оцінювання ризику означає нижчу премію за ризик, яку кредитор закладає у процентну ставку.

Іншим виміром позитивного впливу цифровізації на доступність кредитів стає розвиток відкритого банкінгу (Open Banking). Завдяки провадженню API-інтеграцій між банківськими установами та третіми сторонами, кредитори в режимі реального часу за згодою позичальника отримують доступ до актуальних банківських даних підприємства. На думку О. Береславської та С. Татяніної, відкритий банкінг «не тільки дозволяє банкам та фінтех-компаніям розробляти більш досконалі рішення для управління особистими фінансами, він також змушує традиційних операторів покращувати власні пропозиції» [3].

У Європі технологія відкритого банкінгу отримала законодавчу основу ще з 2018 року, після впровадження платіжної директиви PSD2. Для України запровадження механізмів відкритого банкінгу визначено серед ключових пріоритетів цифрової трансформації фінансового сектору. Як свідчать предметні дослідження, окремі банки-літери у цифровій трансформації (зокрема, Monobank чи Приватбанк) уже в сучасних умовах демонструють потенціал data-driven підходів у кредитуванні, використовуючи технології ШІ та блокчейну для оцінювання платоспроможності клієнтів [6].

Поряд із можливістю більш об'єктивного оцінювання позичальника як передумови для розширення доступності кредитних ресурсів для сектору МСП, процеси цифровізації фінансового ринку виявляються також через заснування й масштабування альтернативних платформ фінансування, які конкурують із традиційним банківським кредитуванням. Зокрема, значні перспективи у цьому контексті мають фінтех-кредитування, P2P-платформи (peer-to-peer lending), краудфандинг та маркетплейс-кредитування. Як зазначає М. Русняк, «цифрові технології знижують інформаційну асиметрію та транзакційні витрати, розширюючи доступ до капіталу для підприємств, які традиційно залишалися поза банківським кредитуванням» [7]. Цю позицію поділяють М. Марич та В. Антонюк, на думку яких, цифрові банківські платформи «використовуючи ШІ та блокчейн-технології, забезпечують швидкість, зручність та зниження транзакційних витрат, підвищуючи ліквідність та платоспроможність МСП» [6]. Отже, розвиток цифрових

платформ розглядають як один із перспективних інструментів зниження глобального розриву у фінансуванні МСП.

Механізм впливу альтернативних каналів на вартість позикового капіталу двоякий. По-перше, вони здійснюють прямий конкурентний тиск на традиційних кредиторів, оскільки банківські установи змушені знижувати рівень маржі та спрощувати умови кредитування для того, щоб утримати клієнтів. По-друге, самі цифрові платформи оперують з нижчою вартістю залучення та обробки заявок завдяки автоматизованому скорингу й відсутності розгалуженої мережі відділень. Це дає можливість цифровим платформам пропонувати конкурентні ставки за позиками навіть для позичальників, яких традиційний банк вважав би занадто ризикованими. Особливі перспективи у цьому контексті мають такі різновиди цифрового кредитування, як постачальницьке (торговельне), а також кредитування під дебіторську заборгованість (різновид факторингу). Платформи факторингу на основі блокчейн-технологій забезпечують більш оперативну та дешевшу монетизацію дебіторської заборгованості, ніж традиційні схеми. Таким чином, як зазначають І. Журавльова та М. С. Рахімов, «цифрова трансформація часто збільшує питому вагу боргового фінансування, зсуваючи структуру від акціонерного капіталу до боргового», а завдяки «зниженню ризиків банкрутства, підвищенню операційної ефективності та позитивним сигналам для ринку» цифровізовані підприємства мають кращий доступ до зовнішнього фінансування [5]. Це узгоджується з data-driven підходами в корпоративних фінансах, де інформаційна прозорість є чинником зниження вартості залученого капіталу.

Таким чином, цифровізація системно підвищує доступність позикового капіталу для підприємств різних видів, особливо сегменту МСП. Позитивний вплив цифрової трансформації на вартість і доступність кредитних ресурсів виявляється через подолання інформаційної асиметрії між позичальником і кредитором, а також розвиток альтернативних цифрових каналів фінансування для підвищують конкуренцію суб'єктів ринку послуг кредитування. Більш того, можна стверджувати про синергію обох аспектів впливу цифровізації на ринок кредитування, оскільки більша прозорість позичальника визначає підвищення його привабливості для ширшого кола кредиторів (не лише банківських установ, але й нових механізмів кредитування) і таким чином звужує спред між ринковою вартістю капіталу та ставкою кредиту, яку сплачує конкретне підприємство. Для підприємств це забезпечує операційні переваги, а також структурне поліпшення умов залучення зовнішнього фінансування. Але використання цих можливостей щодо активізації кредитування підприємств в Україні потребує комплексних дій у таких напрямках: прискорення впровадження стандартів відкритого банкінгу; створення сприятливого регуляторного середовища для фінтех-гравців; підвищення рівня цифрової зрілості самих підприємств. Вирішення цих завдань відповідатиме як цілям євроінтеграції, так і завданням повоєнного відновлення економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Akerlof G. A. The Market for "Lemons"... *The Quarterly Journal of Economics*. 1970. Vol. 84, No. 3. P. 488–500.

2. Stiglitz J. E., Weiss A. Credit Rationing in Markets with Imperfect Information. *The American Economic Review*. 1981. Vol. 71, No. 3. P. 393–410.
3. Береславська О. І., Татяніна С. М. Відкритий банкінг як елемент розвитку фінансово-кредитних відносин в Україні. *Фінансова система країни: тенденції та перспективи розвитку*: матер. ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Острог: НаУОА, 2022. С. 21-28. URL: https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/8793/1/Tezy_fin_systema_2022.pdf
4. Гриценко Л., Захаркіна Л., Захаркін О., Новіков В., Чухно Р. Вплив цифрових трансформацій на транспарентність фінансово-економічних відносин та фінансову безпеку України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2022. Т. 3, № 44. С. 167–175. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3767>
5. Журавльова І., М. С. Рахімов. Трансформація теорії структури капіталу в умовах цифрової економіки. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 82. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7339/7295>
6. Марич М., Антонюк В. Інституційне забезпечення фінтех-розвитку та роль цифрових платформ у банківському фінансовому посередництві МСП. *Економіка та суспільство*. 2025. № 80. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-138>.
7. Русняк М. Інноваційні механізми фінансування малих та середніх підприємств в умовах глобальної цифрової трансформації фінансових систем. *Економіка та суспільство*. 2026. № 84. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-54>.
8. Шишкіна О. В. Цифрові технології фінансових установ: ризики і перспективи використання. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2023. Т.2. № 19. С. 130–143.